

Læreplan i skinn- og pelsduodjifaget Vg3 / opplæring i bedrift

Fastsatt som forskrift av Sametinget 12. august 2010 med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 6-4 andre ledd. Betegnelse på sluttkompetanse fastsatt 27. april 2011.

Gjelder fra 01.09.2010

Formål

Skinn- og pelsduodjifaget er et identitetsskapende fag og det har en kulturbærende funksjon. Som urfolk har samene skapt sine klær, bruksting og pryding av materialer fra naturen og utviklet håndverk. Skinn- og pelsduodji, herunder garving og beredning av skinn og pels, har tradisjoner fra historisk tid i arktiske og subarktiske områder. Faget skal bidra til å ivareta og videreføre samiske verdier, tradisjoner, kunnskaper og ferdigheter. Faget skal medvirke til å fylle samfunnets behov for verdiskapning gjennom utvikling av skinn- og pelsduodji som en samisk håndverks- og kulturtradisjon og et område for næring. Videre skal faget ivareta samfunnets behov for kvalifiserte håndverkere. Faget skal også ivareta samfunnets behov for produksjon av tradisjonelt garvet skinn og beredt pels, og produksjon, reparasjon og vedlikehold av tradisjonelle og nye klær, vesker og annet utstyr laget av pels og skinn og utvikling av nye produkter og design tilpasset internasjonalt miljø. Skinn- og pelsduodjifaget skal bidra til bruk av råvarer fra naturen, samt bidra til positive holdninger til biologisk mangfold.

Opplæringen skal utvikle den enkeltes evne til å vurdere skinn- og pelskvaliteter, kompetanse i formgivning, materialkunnskap, kunnskap om materialsammensetning og bruk av ulike sømteknikker. Entreprenørskap er et sentralt element i faget og skal bidra til kunnskaper og ferdigheter om forretningsutvikling og nyskappingsprosesser. Videre skal opplæringen bidra til å utvikle forståelse for økonomi og forholdet mellom produksjon og marked, og utvikle kompetanse i kundebehandling.

Opplæringen skal legge vekt på praktisk arbeid og bruk av fagspråk og regional samisk duodjiterminologi. Videre skal opplæringen tilrettelegge for selvstendig og planmessig arbeid, kreativitet, kritisk refleksjon og forståelse for etiske og estetiske problemstillinger.

Fullført og bestått opplæring fører fram til fagbrev. Yrkestittel er skinn- og pelsduojar.

Struktur

Skinn- og pelsduodjifaget består av tre hovedområder. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Oversikt over hovedområdene:

Årstrinn	Hovedområdene		
Vg3 / opplæring i bedrift	Råvarer og egenskaper	Produksjon og produktutvikling	Næring, økonomi og marked

Hovedområder

Råvarer og egenskaper

Hovedområdet omfatter bearbeiding og bruk av skinn, hud og pels fra ulike pattedyr, fiskeskinn og fugleskinn, avhåret skinn og lær etter samiske kulturtradisjoner og nye produksjonsmetoder. Hovedområdet omfatter bruk av vegetabiliske berednings- og garveprosesser og bruk av kjemikalier i berednings- og garveprosesser. Det dreier seg om å utnytte råvarenes egenskaper og vurdere kvalitet til ulike formål. Hovedområdet omfatter også bruk av digitalt utstyr, elektriske maskiner og produksjonsutstyr.

Produksjon og produktutvikling

Hovedområdet dreier seg om produksjonsplanlegging. Bevaring og videreutvikling av tradisjonelle metoder og produksjon og produktutvikling etter samiske kulturtradisjoner er sentralt i hovedområdet. Hovedområdet omfatter kvalitetsvurdering av råvarer og bearbejdede materialer til ulike formål og bruk av manuelle og maskinelle produksjonsprosesser. I hovedområdet inngår bruk av ulike sømteknikker og montering av skinn og pels til produkter som settes sammen av ulike materialer.

Videre omfatter hovedområdet kunnskap om tradisjoner og særpreg i design og kvalitet, vurdering av etiske sider ved skinn- og pelsduodjifaget og oppfølging av regelverk for helse, miljø og sikkerhet.

Næring, økonomi og marked

Hovedområdet omfatter økonomi og forretningsutvikling og beregning av kostnader, pris og lønnsomhet. Videre omfatter hovedområdet markedsføring, salg og kundebehandling. Kunnskap om duodjibransjens organiseringer inngår også i hovedområdet.

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I pels- og skinnudodji forstås grunnleggende ferdigheter slik

Å kunne uttrykke seg muntlig og skriftlig i skinn- og pelsduodji innebærer å uttrykke seg visuelt og verbalt om produkter og tjenester, materialer, design, kvalitet, arbeidsprosesser og -redskaper, historiske kilder, estetikk og etikk. Det innebærer videre å bruke fagspråk og regional samisk duodjiteminologi i kommunikasjon med kunder, kolleger, leverandører, tradisjonsbærere og andre samarbeidspartnere. Det innebærer også å dokumentere og vurdere eget arbeid.

Å kunne lese i skinn- og pelsduodjifaget innebærer å forstå og bruke faglitteratur, arbeidstegninger, skisser, mønstre og beskrivelser med tegn, ornamentar og symboler i urfolks håndverk og kulturuttrykk.

Å kunne regne i skinn- og pelsduodji dreier seg om å konstruere mønstre, beregne pris ut fra antall skinn, størrelser, styrkeforhold og tidsbruk og beregne konsentrasjon og blandingsforhold i væsker. Det er videre analyse og vurdering av strukturer og proporsjoner ved sammensetning av skinn til plagg og bruksgjenstander.

Å kunne bruke digitale verktøy i skinn- og pelsduodji innebærer å innhente og formidle informasjon og eksperimentere med form, farger og komposisjoner. Det innebærer også å bruke teknologi i kommunikasjon med kunder og samarbeidspartnere, i arbeid med produkter, produktutvikling og design, i arbeid med økonomi og markedsføring og i presentasjon av egne håndverksprodukter og tjenester. Dessuten innebærer det å delta i faglige nettverk og presentere eget arbeid.

Kompetansemål

Etter Vg3

Råvarer og egenskaper

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- bruke metoder for tørking, salting og lagring av skinn, pels og leggskinns i samsvar med tradisjon og miljø
- bestemme bruksområder for ulike typer huder, skinn og pels og gjøre rede for deres egenskaper
- vurdere kvalitet på råvarer og sortere råvarer etter samiske benevninger og kvalitetskriterier
- påvise eventuelle kvalitetsfeil i råvarene
- garve og berede pels, skinn, lær og leggskinns med naturlige råvarer
- anvende barksorter, smøring, maskiner, verktøy og produksjonsutstyr i tråd med tradisjon og nye produksjonsmetoder
- gjør rede for prosessene med farging, smøring og mjukgjøring av skinn
- gjøre rede for metoder for oppbevaring, vedlikehold og rensing av skinn og pels
- gjøre rede for hvordan prosesser og metoder påvirker råvarenes egenskaper ved bruk av vegetabiliske garvestoffer og kjemikalier
- utføre vedlikehold av maskiner og teknologisk produksjonsutstyr

Produksjon og produktutvikling

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- planlegge egen arbeidsprosess fra råvare til ferdig produkt
- lage skisser og arbeidstegninger og tilpasse mønster til egne produkter ut fra materialets form og farge, regionale tradisjoner og ny design
- produsere duodjiprodukter av huder, skinn, pels og leggskinns etter tradisjonelle samiske metoder og nye produksjonsmåter
- lage dekorasjon, tilbehør og bestanddeler til duodjiprodukter av annet materiale enn skinn- og pels
- bruke sømteknikker tilpasset skinn og ulike pelstyper og produkter
- gjøre rede for skinn- og pelsduodjiens historie, utvikling, kulturtradisjoner og trender
- håndtere kjemikalier på en forsvarlig måte ved lagring, bruk og ventilasjon
- drøfte etiske og miljømessige sider ved bruk av pels fra pelsdyr
- bruke fagspråk og regional samisk duodjiterminologi i kommunikasjon med kunder og samarbeidspartnere
- tolke og nyttiggjøre seg trender
- dokumentere behov for skinn- og pelsduodjiprodukter og tjenester
- planlegge arbeidet i tråd med bedriftens kvalitetssystem og HMS instruksjoner

Næring, økonomi og marked

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- innhente opplysninger om offentlig lov og regelverk og drøfte ulike selskapsformer for en virksomhet
- forklare forskjellen mellom regnskap for en bedrift, næringsoppgave, merverdiavgiftsoppgave, selvangivelse og hvordan disse kan brukes i videreutvikling av bedriften

- regne ut pris på produkter og tjenester på grunnlag av tidsbruk og materialforbruk og beregne lønnsomhetsgrad for produksjon
- ta i bruk metoder for innhenting og analyse av markedsdata og bruke dataen i markedsføring og salg
- kommunisere med kunder ved klager og reklamasjoner
- gjøre rede for bransjens organisering i Sápmi og i Norge

Vurdering

Vg3 Skinn- og pelsduodjifaget

Bestemmelser for sluttvurdering:

Hovedområder	Ordning
Råvarer og egenskaper	Alle skal opp til fagprøven som normalt skal gjennomføres innenfor en tidsramme på ti (10) virkedager. Alle kandidater som ikke har fulgt normalt opplæringsløp, må ha bestått eksamen på Vg3-nivå i lærefaget. Eksamen utarbeides sentralt og sensureres lokalt.
Produksjon og produktutvikling	
Næring, økonomi og marked	

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskrift til opplæringsloven.